

تأثیر جهانی شدن بر نقش سنتی زنان در خانواده (با نگاهی به مسئله‌ی کارآفرینی زنان)

کاترین فکری *

دکتر عبدالله شفیع آبادی **

دکتر رحمت‌الله نورانی‌پور ***

دکتر قدسی احقر ****

مقدمه و هدف: جهانی شدن صرفاً فرآیندی اقتصادی نیست؛ بلکه علم، فرهنگ و شیوه‌ی زندگی را هم دگرگون می‌کند. لذا، تعاریف متعددی دارد. بر اساس یکی از این تعاریف، جهانی شدن به معنای تغییر و تحول در تمامی نهادهای جامعه است و بارزترین وجه تمایز جهان دیروز و امروز به شمار می‌رود. بنابراین، خانواده به مثابه یکی از مهم‌ترین نهادهای جامعه از این تغییر مصون نیست. جهانی شدن با تسریع روند صنعتی شدن، بروز تغییرات در بازار کار، و گسترش فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی تأثیر مهمی بر رفتارهای خانوادگی، اجتماعی و شغلی زنان داشته، موجب بازتعریف هویت اجتماعی زنان، کم‌رنگ کردن ارزش‌های سنتی خانواده، گسترش فرهنگ تساوی‌طلبی جنسیتی، افزایش آگاهی‌های زنان در عرصه‌های گوناگون، افزایش میل به استقلال زنان و کاهش ساختار پدرسالاری در خانواده، بالا رفتن سطح تحصیلات زنان، افزایش استفاده زنان از وسایل ارتباط جمعی مثل اینترنت و تغییر در نقش سنتی زنان به‌عنوان خانه‌دار و مردان به‌عنوان نان‌آور خانواده شده است. جدول ذیل تفاوت خانواده سنتی و خانواده در عصر جهانی شدن و تفاوت نقش سنتی و مدرن زنان را به خوبی نشان می‌دهد:

جدول ویژگی‌های خانواده سنتی و خانواده جهانی و تفاوت نقش زنان در هر دو نوع خانواده

نقش سنتی و مدرن زنان در خانواده		ویژگی‌های خانواده سنتی و خانواده جهانی	
نقش مدرن زنان	نقش سنتی زنان	خانواده‌ی جهانی	خانواده‌ی سنتی
همسری	همسری	بالا رفتن سن ازدواج	پایین بودن سن ازدواج
مادری	مادری	پایین بودن نرخ باروری	بالا بودن نرخ باروری
شریک کاری همسر برای تأمین مخارج زندگی با توجه به سیالیت بازار، تخصصی شدن فعالیت‌های تولیدی، بالا رفتن سطح تحصیلات زنان، افزایش آرائه‌ی بدون واسطه‌ی محصولات زنان به بازار از طریق فناوری روز، افزایش صادرات کالاهای صنعتی و افزایش تقاضا برای اشتغال زنان		افزایش جایگاه رسانه‌ها و اطلاعات الکترونیک در زندگی	کم‌رنگ بودن نقش رسانه‌ها و اطلاعات الکترونیک در زندگی
		اهمیت بیشتر پیوندهای عاطفی در تصمیم‌گیری‌های خانواده بجای عامل اقتصاد	اهمیت عامل اقتصاد در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی

بنابراین، شاهد افزایش نرخ اشتغال و مشارکت اجتماعی زنان در جامعه هستیم. کار، فعالیت‌ی دایمی است که به تولید کالا یا خدمت منجر می‌شود و برای آن دستمزدی در نظر گرفته می‌شود. لذا، به تلاش زنان که با دریافت دستمزد و صرف وقت همراه است، اشتغال گفته می‌شود. مشارکت زنان در اشتغال با توجه به نقش تربیتی آنان

دارد و با کاهش نرخ باروری، افزایش سطح تولید و افزایش درآمد ملی موجب توسعه‌ی کشور می‌شود. بنابراین، مبحث اشتغال زنان در عصر جهانی شدن هرگز نباید مورد غفلت قرار گیرد. با این وجود، تا کنون در تحقیقات بیشتر تأثیر تغییر نقش سنتی زنان و اشتغال آنان بر تربیت فرزندان، طلاق، و خشونت‌های خانوادگی بررسی شده است و مسئله‌ی کارآفرینی زنان در عصر جهانی شدن و کارآفرینی مورد بی‌توجهی واقع شده است. در حالی که هم اکنون با توجه به نرخ جمعیت جوان و متقاضی، اشتغال در کشور یکی از مهم‌ترین گزینه‌ها برای اشتغال زنان رو آوردن به کارآفرینی است. کارآفرینی، فرآیند شناخت فرصت‌های شغلی بدون توجه به کمبود منابع موجود و ایجاد محصول یا ارائه‌ی خدمتی جدید است. بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال است که تأثیر جهانی شدن بر نقش‌های سنتی زنان در خانواده با تأکید بر مسئله‌ی کارآفرینی چیست؟

روش: بدین منظور، با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای ۲۰۰ نفر از دانشجویان مرد و زن دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران انتخاب شدند و به پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته‌ای در زمینه‌ی میزان آشنایی و گرایش به کارآفرینی که روایی و اعتبار آن توسط پژوهشگران تأیید شده بود، پاسخ دادند. سپس پاسخ‌های دانشجویان به کارآفرینی که روایی و اعتبار آن توسط پژوهشگران تأیید شده بود، پاسخ دادند. سپس پاسخ‌های دانشجویان به کارآفرینی که روایی و اعتبار آن توسط پژوهشگران تأیید شده بود، پاسخ دادند. سپس پاسخ‌های دانشجویان به کارآفرینی که روایی و اعتبار آن توسط پژوهشگران تأیید شده بود، پاسخ دادند.

مردان و زنان مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت و داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند. نتایج: یافته‌ها نشان داد در عصر جهانی شدن، ۸۴٪ زنان تحصیلکرده ضرورت کارآفرینی را قابل توجه می‌دانند، ۶۰٪ مایلند؛ چنانچه کلاسی در این حیطه برگزار شود در آن شرکت کنند، ۴۰٪ مایل اند خودشان در آینده کارآفرین بشوند و ۶۳٪ مایلند تحقیقاتی در حیطه‌ی کارآفرینی انجام دهند و در تمام موارد ذکر شده بنین زنان و مردان تفاوت معنادار وجود ندارد ($P > 0.05$) (همواره $P =$) همچنین، اکثر زنان در انتخاب حیطه‌ی کارآفرینی مورد نظرشان برخلاف نظریه‌ی محدودیت و سازش گاتفردسون به علایقشان توجه داشته‌اند تا جنسیت.

بحث: با توجه به اینکه در عصر جهانی شدن، دنیای شغلی دیگر تنها مختص مردان نیست و زنان نیز پا به پای مردان در عرصه‌ی شغلی و کارآفرینی حضور دارند، پیشنهاد می‌شود کلاس‌هایی در زمینه‌ی افزایش مهارت‌های کارآفرینی و رفتار کارآفرینانه برای زنان در سطح مدارس و دانشگاه‌ها برگزار شود، جلسات آموزش خانواده برای ارائه‌ی راهنمایی لازم به زنان برای هماهنگی بیشتر بین نقش‌های سنتی و جدید توسط مراکز مشاوره برگزار شود، و به والدین درباره‌ی تأثیر نحوه‌ی تربیت آنان بر گرایش یا عدم گرایش فرزندان‌شان به سوی کارآفرینی اطلاعات کافی ارائه شود تا در آینده با همت خانواده‌ها شاهد تحقق هرچه سریع‌تر این امر مهم باشیم.

* به کتاب راهنمایی و مشاوره‌ی شغلی و حرفه‌ای و نظریه‌های انتخاب شغل، تألیف شفیعی آبادی، سال ۱۳۸۹، انتشارات رشد، چاپ نوزدهم مراجعه شود.

** به مقاله «اشتغال زنان و هزینه‌های آن از دیدگاه بنگاه اقتصادی» نوشته‌ی هاشمی در مجله‌ی زن در توسعه و سیاست، سال ۱۳۸۱ مراجعه شود.

*** به مقاله‌ی «بررسی فعالیت و اشتغال زنان در ایران...» نوشته‌ی یزدخواستی و احمدی در مجله‌ی تحقیقات زنان، سال ۱۳۸۵ و پایان‌نامه‌ی ارشد حاجیان «بررسی رابطه - انگیزه‌های اشتغال زنان و سطح تحصیلات زنان شاغل»، سال ۱۳۸۰ دانشگاه الزهرا مراجعه شود.